

Program działania Biblioteki Raczyńskich

na lata 2022-2029

I. UWAGI WSTĘPNE - GENERALNE ZAŁOŻENIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Niniejsza koncepcja dotyczy lat 2023-2029. Planowanie strategii i działań na tak długi okres jest potrzebne, ponieważ w 2029 Biblioteka Raczyńskich będzie obchodziła 200-lecie jej założenia. Należy się do niego przygotować i projektować wydarzenia z wizją wielkiego finału, jakim będzie jubileusz. Natomiast program realizowany w roku 2023 będzie wynikał z planów przygotowanych w 2022 roku. Ze względu na ściśle określone terminy związane z projektowaniem planu finansowego oraz zobowiązania, które Biblioteka podejmuje na bieżąco, należy założyć ciągłość działań, które można ewentualnie modyfikować. Przygotowanie szczegółowego harmonogramu wydarzeń, projektów i inwestycji na kolejne lata jest obecnie trudne. Ustalenie konkretnych dat zależy od przyszłej sytuacji prawno-organizacyjnej i finansowej instytucji.
2. Przedstawiona koncepcja jest wstępem do szerszego i ważniejszego dokumentu, którym powinna być Strategia Rozwoju Biblioteki Raczyńskich. Jej opracowanie będzie niezbędne. Niezbędna będzie również weryfikacja dokumentów konstytuujących działalność instytucji, przede wszystkim statutu i podstawowych regulaminów.
3. Działalność Biblioteki Raczyńskich jest wszechstronna i interdyscyplinarna. Funkcjonalnymi filarami instytucji są jej dwie role: jest ona biblioteką publiczną i naukową oraz samorządową instytucją kultury. Oba te komponenty mogą być traktowane w sposób równorzędny i oba należy systematycznie rozwijać, ale szczególny nacisk należy kłaść na działalność biblioteczną. Wszelkie inne zadania statutowe oraz zadania dodatkowe nie mogą zakłócać głównego nurtu pracy Biblioteki, a ich główny profil powinien być związany z popularyzacją czytelnictwa, działaniami artystyczno-edukacyjnymi i wydarzeniami kulturalnymi. Statut instytucji umożliwia także realizację innych zadań, na przykład wydawniczych. Ich wzbogacenie wydaje się celowe.
4. Biblioteka Raczyńskich to sieć placówek obejmujących siedzibę główną oraz filie usytuowane w różnych punktach w przestrzeni miasta. To także 3 placówki muzealne, Ośrodek Dokumentacji Wielkopolskiego Środowiska Literackiego oraz pałac w Sapowicach. Obecna infrastruktura Biblioteki i jej filii zasługuje na dobrą ocenę. Wiele budynków i siedzib wyremontowano, doposażono lub odświeżono. Ten kierunek działania należy podtrzymać i rozwijać.
5. Biblioteka Raczyńskich jest instytucją znaną i szanowaną. Wypracowała własną markę proponując swym bywalcom i odbiorcom atrakcyjne działania związane z upowszechnieniem kultury i popularyzacją czytelnictwa oraz wydarzenia o charakterze artystycznym. W 2021 otrzymała zaszczytny tytuł Mistrza Promocji Czytelnictwa. Podejmowane dotychczas działania powinny być więc kontynuowane i wzbogacane o nowe propozycje.
6. Jednym z najważniejszych zadań będzie przyciągnięcie do Biblioteki osób, które pozostają obecnie poza grupą jego stałych bywalców. Frekwencja w instytucji jest dobra, jednak trudno nie zauważyć, że osoby uczestniczące w wydarzeniach i innych formach aktywności powtarzają się. Z pewnością wynika to z poziomu uczestnictwa Polaków w

kulturze, a w szczególności z ogólnego poziomu czytelnictwa. W 2021 roku tylko 38% Polaków w ciągu roku przeczytało co najmniej jedną książkę. W tym świetle uznać można, że aktywność mieszkańców Poznania jest ponadprzeciętna. Warto natomiast spróbować poszerzyć grono odbiorców poprzez wprowadzenie do programu nowych propozycji oraz organizowanie projektów i działań integrujących, zwiększających poczucie tożsamości mieszkańców.

7. Ważną rolę odgrywa informacja o ofercie Biblioteki Raczyńskich oraz jej promocja. Są one realizowane prawidłowo i na ogół skutecznie. Warto natomiast zintensyfikować działania podejmowane w tej dziedzinie i wykorzystać możliwości, po które do tej pory nie sięgano.
8. Sytuacja finansowa Biblioteki jest stabilna. Wysokość dotacji organizatora oraz jego gotowość do jej ewentualnego uzupełniania umożliwia realizowanie głównych zadań. Jakkolwiek rozwój uzależniony będzie jednak od pozyskania dodatkowych środków.
9. Koncepcja rozwoju i program tak ważnej instytucji musi uwzględniać strategiczne dokumenty Miasta Poznania, a w szczególności Strategię Rozwoju Poznania 2020+ oraz Poznański Program dla Kultury 2019-2023 z Poznańskim Programem Edukacji Kulturowej. Istotna będzie także Karta Różnorodności sygnowana przez Jacka Jaśkowiaka, prezydenta Poznania, w 2017 roku.

II. KONCEPCJA MERYTORYCZNA - GŁÓWNE ELEMENTY.

„Czytanie książek to najpiękniejsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła”

Wisława Szymborska

„W ciągu najbliższych dwóch lat książki staną się drogie, bo papier kosztuje coraz więcej. Wzrośnie znaczenie bibliotek”

Wypowiedź jednego z mówców Walnego Zgromadzenia Członków Polskiej Izby Książki, maj 2022

Powyższe wypowiedzi są inspiracją niniejszej koncepcji. Pierwsza z nich pokazuje istotną rolę czytania, jako funkcji rozwoju i rozrywki. Druga powinna mobilizować do pozytywnego wykorzystania teoretycznie kryzysowego momentu, jakim jest lawinowy wzrost cen usług poligraficznych. Jednak Biblioteka Raczyńskich jest czymś więcej niż tylko publiczną księgarnią. To instytucja, która czerpiąc ze swojej historii i najlepszych tradycji świadomie kształtuje teraźniejszość i przygotowuje się do wyzwań przyszłości. Jej program musi uwzględniać wszystkie 3 rzeczywistości czasowe, a hasło „Biblioteka Raczyńskich wczoraj – dziś – jutro” powinno być wiodącym elementem wszystkich działań. Hasło to będzie realizowane w kilku najistotniejszych obszarach

1. Biblioteka

W rozdziale I wspomniano o priorytetowym charakterze zadań biblioteki wynikających przede wszystkim z Ustawy o bibliotekach z 1997 roku oraz ze statutu instytucji. Skuteczne ich realizowanie wymaga analizy kilku ważnych komponentów.

1.1 Zbiory

Stan zbiorów na koniec 2021 wynosił 1. 945.257 woluminów. W 2021 roku na ich zakup wydano – 1 mln zł, dzięki dotacji organizatora i dotacji z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa. Należy oczywiście kontynuować rozbudowę i odświeżanie (zakup nowości) księgozbioru z jednoczesnym prowadzeniem takich czynności jak skontrum i ubytowanie. Czytelnicy poszukują nowości i aktualnych bestsellerów, ale zawsze warto mieć na uwadze ograniczenia lokalowe każdej z placówek. W miarę możliwości warto poszerzać i wzbogacać zbiory specjalne

Biblioteki, ze szczególnym uwzględnieniem regionalistów, których pozyskiwanie jest jednym z zadań statutowych biblioteki. W 2022 roku środki na zakup nowości są niestety dużo niższe niż w latach poprzednich – trzeba zabiegać i walczyć o ich podniesienie.

1.2 Ochrona i zachowanie dziedzictwa

Szczególną rolę w tym aspekcie pełnią zbiory specjalne Biblioteki Raczyńskich, które są unikatowe w skali kraju, a nawet Europy. W związku z nadchodzącym jubileuszem 200-lecia, intensyfikacji wymagają badania historii Biblioteki oraz jej fundatorów. Biblioteka powinna również aktywniej zabiegać o pozyskiwanie spuścizn po zasłużonych poznaniakach i Wielkopolanach oraz publicznie komunikować, iż jest nimi zainteresowana. Może warto w tym aspekcie utworzyć konsorcjum z takimi poznańskimi instytucjami jak: Biblioteka Uniwersytecka, Biblioteka PTPN, Biblioteka Kórnicka, Archiwum Państwowe.

Biblioteka stopniowo digitalizuje swoje najcenniejsze zbiory. Proces ten także powinien być kontynuowany i wzmacniany, a zdigitalizowane zbiory możliwie szeroko udostępniane nie tylko poprzez narzędzia znajdujące się w dyspozycji samej biblioteki, ale również we współpracy z takimi portalami jak polska biblioteka cyfrowa POLONA lub Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa. Zachowaniu i popularyzacji dziedzictwa służyć powinny również muzea Biblioteki

1.3 Sieć

Bibliotekę tworzą siedziba główna i sieć jej filii. Statut wymienia 42 filie, a strona internetowa 39, z czego 6 jest zamkniętych lub zawieszonych. Infrastruktura Biblioteki i jej filii jest dobra. Ostatnie lata, od 2013 roku przyniosły w tej materii bardzo pozytywne zmiany. Jednak należy planować rozbudowę sieci, bo w Poznaniu są nadal spore enklawy – osiedla, w których nie ma biblioteki, czy instytucji kultury. To kilkanaście obszarów, m.in. Morasko-Radojewo, Główna – Zawady (powstała tam biblioteka prowadzona przez organizację pozarządową), Krzesiny – Pokrzywno, czy Wola – Ogrody. Analizy wymaga oczywiście liczebność i struktura tamtejszych populacji, ale należy założyć, że przynajmniej część tych obszarów będzie gwałtownie się rozwijała, bo powstają na nich duże osiedla mieszkalne. Tymczasowo tę lukę wypełniają książkomaty, które zawsze mogą pełnić rolę uzupełniającą. Jednak należy mieć świadomość, że nic nie zastąpi czytelnikowi bezpośredniego kontaktu z bibliotekarzem. W ciągu 7 lat powinny powstać co najmniej 3 nowe filie. Należałoby także zbadać możliwości utworzenia punktów bibliotecznych.

1.4 Usługi

Usługi świadczone czytelnikom przez Bibliotekę są realizowane na wysokim poziomie. Podstawowy ich katalog obejmuje oczywiście udostępnianie książek oraz innych materiałów bibliotecznych, w tym audiobooków i e-booków. Realizowane są także wypożyczenia międzybiblioteczne.

Biblioteka wprowadziła elastyczne formy udostępniania książek, któremu służą m.in. książkomaty i dostawy książek do domu w ramach programów „Czytanie bez barier” (dla niepełnosprawnych) oraz „Książka dla seniora”. Usługi dostaw książek do domu powinny zostać rozszerzone na inne grupy, a dostawom powinna towarzyszyć usługa on-lineowej porady bibliotekarza. Ideałem byłaby także próba popularyzacji e-booków poprzez inwestycję polegającą na zakupie pewnej liczby czytników typu Kindle, które można by wypożyczać czytelnikom i zachęcać ich oraz szkolić w korzystaniu z tej formy podawczej.

Powinno się rozważyć także organizację i zakup mobilnej biblioteki, czyli księgowusa. Mógłby on docierać tam, gdzie nie ma bibliotek albo np. do Domów Pomocy Społecznej.

Biblioteka prowadzi również działalność informacyjną – w 2021 roku udzieliła ponad 31 tysięcy informacji. Innym zadaniem są kwerendy. Ten obszar aktywności wydaje się coraz ważniejszy i będzie również rozwijany.

1.5 Działalność naukowa

Biblioteka Raczyńskich ma status biblioteki naukowej, co stanowi o jej szczególnej randze, ale oznacza także określone obowiązki wynikające z jej statutu i ustawy o bibliotekach. Biblioteka służy potrzebom nauki i kształcenia oraz zapewnia dostęp do materiałów i informacji niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych. Biblioteka prowadzi również własne zadania naukowo-badawcze. Są one realizowane przez Dział Zbiorów Specjalnych oraz Ośrodek Dokumentowania Wielkopolskiego Środowiska Literackiego. W kolejnych latach Biblioteka utrzyma te aktywności. Będzie także organizowała konferencje, wydawała publikacje pokonferencyjne oraz inne wydawnictwa. Biblioteka jest również zrzeszona w Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych i podejmuje działania na rzecz zmiany systemu HORIZON, który w ocenie członków Fundacji nie przystaje do aktualnych potrzeb i oczekiwań czytelników.

1.6 Współpraca wewnątrzbranżowa

Biblioteka jest członkiem lub aktywnie współpracuje z wieloma organizacjami działającymi na rzecz książki, ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich na czele. Dobrze i aktywnie kształtuje swoje relacje z innymi bibliotekami np. Wojewódzką Biblioteką Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, czy Biblioteką im. Jiřiego Mahena w Brnie. W ciągu kolejnych lat niezbędne będzie nawiązanie ściślejszej współpracy z ważnymi podmiotami reprezentującymi inne pola aktywności na rynku książki, takie jak wydawcy, księgarze, organizatorzy targów książki, nagród i festiwali literackich.

2. Promocja czytelnictwa. Popularyzacja literatury

Biblioteka jest instytucją wzorcowo prowadzącą promocję czytelnictwa. W 2021 roku otrzymała tytuł Mistrza Promocji Czytelnictwa, przyznawany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Dlatego programy i wydarzenia (zarówno w wersji „na żywo”, jak i on-line) z sukcesem realizowane przez Bibliotekę, takie jak np. cykl „Czytaty”, będą kontynuowane. Podobnym celom, ale także promocji samej biblioteki służą organizowane i prowadzone przez bibliotekarzy zwiedzania biblioteki i wycieczki, spotkania autorskie, dyskusje oraz działania w filiach, np. cykle „Zima z książką”, „Lato z książką”, wystawy, czy lekcje biblioteczne.

Dobrze byłoby również podsumować i w miarę możliwości kontynuować Festiwal Ludzie Książki, zorganizowany w 2022 roku dzięki dotacjom z Funduszy Norweskich i EOG, zwłaszcza, że pojęcie „ludzie książki” jest nad wyraz pojemne i tworzy nieskończone wręcz możliwości koncepcyjne.

Biblioteka będzie mocniej angażowała się merytorycznie w Poznańskie Targi Książki i równoległe do nich Targi Edukacyjne, które odbywają się w Poznaniu wiosną każdego roku. Wróci także do organizowania Festiwalu Słowa w piosence Frazy. Było to unikatowe wydarzenie, które sukcesywnie zdobywało popularność i markę. Niestety proces ten został zahamowany, ale powinien zostać reaktywowany, a sam festiwal przybrać całoroczną formę kroczącą. Jej bohaterami poza nieformalnym patronem

Jackiem Kaczmarem, mogliby stać się kolejni polscy tekściarze i poeci piosenki, jak np. Jonasz Kofta, Magda Czapińska, czy związany z Poznaniem Grzegorz Tomczak oraz zagraniczni np. Joni Mitchell, czy cała plejada autorów francuskich.

Szczególną rolę w popularyzacji czytelnictwa odgrywają także nagrody. Biblioteka Raczyńskich jest organizatorem kilku z nich, m.in. Nagrody im. Józefa Łukaszewicza, czy Nagrody Bursztynowego Motyla. Należy przywrócić legitymujące się ponad dwudziestoletnią historią Poznańskie Przeglądy Nowości Wydawniczych zawieszone od 2014 roku.

Obok sprawdzonych form i akcji promocyjnych w ciągu kolejnych lat Biblioteka powinna wypracować nowe wydarzenia. Mogą być to działania budowane wokół zjawisk bieżących, jak np. przyznawania literackich nagród polskich i międzynarodowych – np. Booker, Nobel, Angelus, Poznańska Nagroda Literacka. Trzeba również nawiązać lub zacieśnić współpracę z innymi podmiotami działającymi na rzecz czytelnictwa, jak: Polska Sekcja IBBY, Fundacja ABC XXI, czy Fundacja Powszechnego Czytania. Ta ostatnia, wraz z Unią Metropolii Polskich, organizuje kampanię #Czytanie Rządzi!, w której czytanie promują samorządowcy. Biblioteka może zrobić podobną akcję w skali lokalnej.

Wielkim wyzwaniem będzie przyciągnięcie do biblioteki, a potem utrzymanie uwagi stale rozwijającej się grupy odbiorców tzw. young adults. Trzeba do tego wykorzystać nietypowe formy promocji, również niekoniecznie kojarzone z czytelnictwem.

Jeśli sprawdzą się prognozy dotyczące lawinowego wzrostu cen książek, Biblioteka stanie przed olbrzymim wyzwaniem. Z jednej strony może mieć kłopot z zakupem nowości, bo wzrośnie jego koszt. Z drugiej strony – jeśli uda się zdobyć środki i je kupić - należy przygotować specjalną, „agresywną” kampanię promującą zbiory. O ile promocja nowości będzie łatwa, o tyle promocja posiadanych już tytułów będzie wymagała innych działań. Sprawdzić się może np. promowanie przez rocznice, wokół których przygotowuje się duże kampanie informacyjne. 2023 przyniesie rocznice historyczne i jubileusze związane z takimi postaciami literatury jak Wisława Szymborska, Lewis Carroll, Aleksander Fredro, Erich Maria Remarque, Zbigniew Herbert, czy Julian Tuwim. Wszystkie one stanowią pretekst do spotkań, wydarzeń, akcji, które można prowadzić co roku uwzględniając inne rocznice.

3. Działalność Edukacyjna

W bibliotece działalność edukacyjna jest ściśle powiązana z promocją czytelnictwa, ale nie tylko. Do tej pory aktywność ksiąŜnicy na polu budowania oferty dla czytelników z różnych grup wiekowych była i jest imponująca. Dlatego należy ją kontynuować, ze szczególnym uwzględnieniem takich sprawdzonych lub nowych form jak różnego typu warsztaty, oprowadzania tematyczne, podkasty, seminaria, wykłady, publikacje edukacyjne, lekcje biblioteczne i lekcje online. Prowadzenie tej działalności będzie z pewnością efektywniejsze, gdy do współpracy Biblioteka zaprasza będzie specjalistów zajmujących się edukacją kulturową (m.in. z CK ZAMEK w Poznaniu) oraz ekspertów z różnych dziedzin wiedzy.

4. Działalność kulturalna/artystyczna

Biblioteka nie jest instytucją artystyczną, a ewentualne działania artystyczne, twórcze, czy - szerzej – kulturalne powinny być powiązane z książką. Warto stworzyć pewien ich program, bo zawsze mogą być formą dotarcia do osób, które z usług Biblioteki nie korzystają, a niekiedy są w niej pierwszy raz.

Jednym z pomysłów może być zorganizowanie stałej działalności twórczej związanej z tworzeniem książki we wszystkich jej warstwach: słowa, obrazu, grafiki, składu, druku i oprawy. Innym byłoby odtwarzanie materiału zawartego w książkach: różne formy czytania, interpretacji (kabaretowej, teatralnej), recytacji i wreszcie adaptacji, których szczególną formą jest kino. Powinno rozważyć się skorzystanie z Parasola Licencyjnego MPLC i przygotować dla czytelników pokazy filmowe w ramach cykli połączonych z funkcją klubu dyskusyjnego. Mogłyby to być ekranizacje wielkich (i tych mniejszych) dzieł literatury oraz filmy o książkach lub z książkami w roli głównej. Biblioteka tradycyjnie przygotowuje wystawy, organizuje niewielkie koncerty, czy inne działania artystyczne, które zwykle towarzyszą jej innym ważnym przedsięwzięciom (np. festiwalom). Tego rodzaju działania będą prowadzone również w przyszłości.

5. Muzea i Pałac w Sapowicach

W strukturę organizacyjną Biblioteki wpisano 3 placówki muzealne oraz pałac w Sapowicach. Funkcjonowanie każdego z tych obiektów wymaga szczegółowej analizy oraz przygotowania oddzielnego materiału. Ich losy zależą będą od kilku czynników: od woli, pomysłów i determinacji dyrekcji oraz pracowników Biblioteki, od woli i planów organizatora instytucji, czyli Miasta Poznań oraz od możliwości finansowych. Dotyczy to w szczególności Pracowni – Muzeum - Pracowni Józefa Ignacego Kraszewskiego oraz pałacu w Sapowicach. Kamienica przy ul. Wronieckiej 14, w której znajduje się Muzeum wraz z sąsiednią kamienicą przy ul. Wronieckiej 15, po filach sztuki i muzyki, zostały niegdyś przeznaczone do sprzedaży. O możliwej sprzedaży mówiono także w kontekście pałacu w Sapowicach. Planom tym towarzyszył spory sprzeciw społeczny. W pierwszej kolejności należałoby te plany zweryfikować, przy czym pozbywanie się tych obiektów wydaje się niecelowe i krótkowzroczne.

Możliwe scenariusze na przyszłość dotyczące poszczególnych obiektów:

5.1 Pracownia – Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego – kamienice przy ul. Wronieckiej 14-15

Niezależnie od planów długofalowych w Muzeum Kraszewskiego szybko należy zaplanować i przeprowadzić podstawowy remont, pewnie uporządkowanie obiektu, być może niewielkie odświeżenie i przearanżowanie ekspozycji. Trzeba przy tym wykorzystać wiedzę i doświadczenie jej wieloletniego kierownika, którego oczywiście muszą wspierać specjaliści w dziedzinie aranżacji wnętrz i promocji. Namysłu wymaga natomiast plan i miejsce działania tej placówki w odleglejszej przyszłości.

Obie kamienice to obiekty o wielkim potencjale zarówno z uwagi na ich metraż, jak i z uwagi na ich atrakcyjne położenie (czyli bliskość Starego Rynku, ścisłe centrum miasta).

Dom przy ul. Wronieckiej 14 to powierzchnia użytkowa 434,39 m² (w tym piwnica ok. 102m²). Od podwórza istnieje możliwość doświetlenia jednego z pomieszczeń poprzez drzwi zewnętrzne, co jeszcze zwiększa potencjał. Kamienica przy ul. Wronieckiej 15 to z kolei powierzchnia użytkowa 740,70 m² (w tym piwnica ok. 304m²) i również możliwe dodatkowe doświetlenie pomieszczeń poprzez wykonanie świetlików w stropie. Łącznie to ok. 879 m²

powierzchni użytkowej kondygnacji nadziemnych i ok. 406 m² powierzchni piwnicznych. Nie ma windy osobowej – jest natomiast towarowa. Taka powierzchnia, przy założeniu, że plany sprzedaży budynków są nieaktualne (1 lub obu kamienic) i możliwy będzie ich remont generalny i ergonomiczne połączenie, może być zagospodarowana na następujące sposoby (do wyboru):

- a) Muzeum Kraszewskiego po generalnym remoncie zostaje w kamienicy przy Wronieckiej 14 i funkcjonuje, po przearanżowaniu i przygotowaniu odpowiedniego programu działania jako nowoczesne muzeum literackie. W kamienicy przy ul. Wronieckiej 15 powstaje filia literatur obcojęzycznych w językach oryginalnych, ze szczególnym uwzględnieniem literatury ukraińskiej i białoruskiej
- b) Koncepcja jw., ale Muzeum Kraszewskiego zostaje przeniesione na Wroniecką 15, a ww. nowa filia organizowana jest przy Wronieckiej 14
- c) Muzeum Kraszewskiego zostaje przeniesione w inne miejsce lub do innej instytucji np. do siedziby Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (właściciela części zbiorów). Biblioteka i PTPN organizują tam nowoczesną, atrakcyjną ekspozycję, którą wspólnie się opiekują i dbają o jej popularyzację. Dla filii literatur obcojęzycznych Biblioteka organizuje inne miejsce – bo taka filia musi powstać w ciągu najbliższych lat.

W kamienicach przy Wronieckiej 14-15 powstaje zupełnie nowa placówka – Centrum i Galeria Sztuki Ilustracji. O potrzebie i możliwości stworzenia takiego miejsca mówi się od lat. Jedną z poznańskich oficyn wydawniczych jest właścicielem wszystkich ilustracji legendarnego Jana Marcina Szancera. Jej założyciele od wielu lat szukają możliwości współpracy w zakresie udostępnienia tych prac w formie stałej ekspozycji. Poznań wydaje się miejscem, w którym sztuka ilustratorska jest doceniana. To tu od lat prowadzone są cykle wystawienniczo-popularyzatorskie „Mistrzowie Ilustracji” oraz „Salon Ilustratorów”. Ilustratorów kształci Uniwersytet Artystyczny, aktywne jest całe pokolenie ilustratorów i ilustratorek związanych z Poznaniem, m.in. Marianna Sztyma, Emilia Dziubak, Joanna Bartosik, Anna Kaźmierak, Max Skorwider. Warto to wykorzystać i stworzyć nowoczesną placówkę łączącą funkcje muzeum-galerii z nowoczesną ofertą promocji i edukacji w dziedzinie ilustracji i projektowania graficznego.

Spośród ww. najrealniejszy jest wariant a), ale warto rozważać inne scenariusze.

5.2 Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza w Poznaniu

W 2014 roku Muzeum zostało oddane po generalnym remoncie, którego efekty widać do dziś, bo standardy tego obiektu są wysokie. Muzeum w 2021 roku otrzymało nagrodę muzealną Izabella, co również świadczy o dobrej jakości jego oferty i potencjale twórczym. Weryfikacji będą wymagały takie aspekty jak program instytucji, godziny otwarcia, modyfikacje ekspozycji i promocja placówki.

5.3 Mieszkanie – Pracownia Kazimierzy Iłakowiczówny, ul. Gajowa 10

Miejsce nierozdzielnie związane z poetką, która tu mieszkała. Niestety determinuje to stosunkowo małe możliwości rozwoju. Osoby opiekujące się Pracownią w przemyślny i dość aktywny sposób promują twórczość poetki, działalność całej pracowni należy pozytywnie ocenić. Jednak wokół

tego miejsca powinno więcej się dziać, ale trzeba próbować pozyskać dla tej sprawy na stałe środowiska literackie i naukowe oraz organizacje pozarządowe zainteresowane tą tematyką.

5.4. Pałac w Sapowicach

Niewielki eklektyczny obiekt jest otoczony zabytkowym dobrze utrzymanym parkiem i położony nad jeziorem Strykowskim. Pałac w przyszłości będzie wymagał generalnego remontu. Tymczasem należy opracować program jego działania, którego głównym punktem będzie wprowadzenie rezydencji twórczych dla środowiska literackiego, a także dla innych odbiorców. Może być on także miejscem działalności szkoleniowej Biblioteki, czy miejscem prezentacji wybranej kolekcji ze zbiorów Biblioteki. Warto byłoby, gdyby w tym obiekcie odbywały się działania na rzecz lokalnej społeczności, co jednak będzie możliwe tylko i wyłącznie przy porozumieniu z władzami lokalnymi i władzami powiatu, także w aspekcie finansowym.

6. Tworzenie wspólnoty/otwartość – dostępność

Biblioteka kreuje program swojego działania i kieruje go do konkretnych grup odbiorców. Charakterystyka i spektrum tych grup powinny być jak najszersze i jak najbogatsze. Tym samym Biblioteka wypełni wolę swego fundatora, który zakładał, że Biblioteka będzie dostępna dla wszystkich, na równych zasadach. W przyszłości wyzwaniem będzie budowanie oferty dla społeczności imigranckich, które będą stawały się coraz bardziej liczne i wymagające wkluczania oraz integrowania z poszanowaniem ich odrębności. Podobnym wyzwaniem będzie budowanie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, co także jest i będzie obowiązkiem instytucji. W tym zakresie trzeba rozwijać istniejące programy i udogodnienia.

Konieczne jest także wyjście ku i współpraca z lokalnymi mikrospołecznościami, co już się dzieje poprzez współpracę z Radami Osiedli. Trzeba jednak to wzmacniać, bo dla Biblioteki to szansa na pozyskanie nowych bywalców, integrację z lokalnym środowiskiem lub wsparcie finansowe Rad Osiedli.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i indywidualnymi twórcami powinna odbywać się stale m.in. przez program rezydencji z otwartym naborem i jasnymi kryteriami doboru i współpracy.

Wokół biblioteki powinno skupić się całe środowisko poczynając od autorów i szeroko pojętych twórców książki, poprzez wydawców, bibliotekarzy i księgarzy, krytyków, badaczy i popularyzatorów, skończywszy na czytelnikach. Dzięki temu praca na rzecz książki i czytelnictwa będzie skuteczniejsza.

7. Współpraca międzysektorowa i międzynarodowa

Biblioteka współpracuje od lat z dziesiątkami partnerów wśród których są inne biblioteki, uczelnie, szkoły, instytuty, organizacje pozarządowe, archiwa, instytucje kultury, urzędy centralne i samorządy. Dla dobra Biblioteki i jej odbiorców współpraca ta będzie kontynuowana i rozwijana. Szczególnie powinno się wzmacniać współpracę z miejskimi instytucjami kultury, takimi jak Estrada Poznańska, Wydawnictwo Miejskie Poznań, czy CK ZAMEK.

Na polu międzynarodowym najintensywniej Biblioteka współpracuje z czeskim Brnem, jednak wydaje się, iż tego typu kooperacji mogłoby być więcej, o co warto zabiegać.

III. PROMOCJA INSTYTUCJI

Promocja instytucji wiąże się dość ściśle z jednym z jej zadań, jakim jest promocja czytelnictwa. Ma ona jednak własny odrębny cel i charakter, o których nie wolno zapominać.

Promocja Biblioteki realizowana jest w przemyślany i systemowy sposób. Jej zespół prowadzi wiele akcji promocyjno-informacyjnych. Wykorzystywana jest lokalna prasa, Internet z mediami społecznościowymi i platformami Spotify, Twitter, FB, You Tube, Soundcloud, Instagram oraz tradycyjne nośniki informacji, takie jak ulotki i plakaty. Warto jednak zintensyfikować te działania oraz wzmocnić je poprzez poszukiwanie nowych ich form. (np. aplikacja na urządzenia mobilne). Promocji służą również przyznawane przez bibliotekę nagrody. Strona internetowa Biblioteki zawiera najważniejsze informacje, ale trzeba je nieco uatrakcyjnić – np. przy wykazie filii mogłyby znaleźć się zdjęcia. Aktualizacji wymagają strony Wikipedii powiązane z Biblioteką.

Obszarem zdecydowanie wymagającym poprawy jest tzw. wewnętrzny PR i informacja rozpowszechniana wewnątrz instytucji. Wydawany przez Bibliotekę periodyk „Winieta” powinien standardowo, np. na 4 okładce, prezentować podstawowe informacje o filiach, muzeach i stronach internetowych Biblioteki. We wszystkich placówkach powinny także znajdować się niewielkie ulotki z ww. informacjami. Typowej promocji wewnętrznej służyć powinny wizyty studyjne, wewnętrzne szkolenia, sieć infranetowa lub wewnętrzna platforma komunikacyjna.

Szczególne znaczenie dla promocji instytucji będzie miało jej 200-lecie w 2029 roku. Do tego czasu należy opracować monografię historii Biblioteki. Warto także stworzyć społeczne archiwum biblioteki, zebrać relacje historii mówionej i przeprowadzić społeczną zbiórkę materiałów archiwalnych i pamiątek z nią związanych. Cenne byłoby także przygotowanie zbioru wspomnień i anegdot związanych z Biblioteką. Może warto będzie przeprowadzić konkurs na opowiadanie związane z biblioteką. Samym obchodom rocznicowym należy nadać wysoką rangę, najlepiej ogólnopolską. Warto przygotować rocznicowy znaczek pocztowy i monetę związaną z rocznicą. Natomiast od 2023 roku, 2 kwietnia, należy co roku hucznie świętować Dzień Hrabiego Edwarda Raczyńskiego - urodziny hrabiego, do czego warto zaprosić m.in. Muzeum Narodowe w Poznaniu, Fundację Rozwoju Miasta Poznania i Estradę Poznańską.

IV. FINANSE INSTYTUCJI I KADRY – STRUKTURA ORGANIZACYJNA

Sytuacja finansowa Biblioteki jest stabilna. Wysokość dotacji organizatora oraz jego gotowość do jej ewentualnego uzupełniania umożliwia realizowanie głównych zadań. Obawy w tym zakresie budzić może rosnąca inflacja. Jakikolwiek rozwój Biblioteki uzależniony będzie od możliwości pozyskania większej dotacji od organizatora, ale przede wszystkim od możliwości sięgnięcia po zewnętrzne środki finansowania.

Program, który może być źródłem potencjalnych dofinansowań to przede wszystkim Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025. W unijnej perspektywie na lata 2021–27 planowane są 2 programy, które mogą być źródłem wsparcia dla Biblioteki: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko – działanie Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy. Wiele wskazuje na to, iż w przyszłości nadal będzie można korzystać z Funduszy Norweskich i EOG, w ramach Programu Kultura. Dotychczas możliwe było także ubieganie się o dotacje

Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programów: Promocja Czytelnictwa, Partnerstwo dla książki, Ochrona zabytków, Kultura dostępna, Kultura cyfrowa. Jeśli programy będą kontynuowane lub pojawią się podobne, Biblioteka winna przygotować atrakcyjne oferty i ubiegać się o dotacje. Podobne próby warto podejmować w programie „Patriotyzm jutra” Muzeum Historii Polski.

Środki mogą również pochodzić z budżetów współpracujących z Biblioteką instytutów, urzędów lub organizacji. Należy intensywnie dbać o pozyskiwanie wsparcia przedsiębiorców i osób prywatnych jako mecenasów Biblioteki.

Struktura organizacyjna Biblioteki wydaje się odpowiadać jej głównym ustawowym i statutowym zadaniom. Biblioteka zatrudnia wielu świetnych specjalistów. Bolączką są niskie zarobki, o których podniesienie trzeba zabiegać. Ważny będzie także rozwój pracowników oraz budowanie ich ścieżek i perspektyw rozwoju. Muszą odbywać się szkolenia i kursy, zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne. Najważniejszym jednak i pierwszoplanowym zadaniem będzie praca nad atmosferą w zespole i jego zintegrowaniem.

V UWAGI KOŃCOWE

1. Przedstawiona koncepcja jest zgodna ze Strategią Rozwoju Poznania 2020+, w której podkreśla się, iż czynnikiem wpływającym na jakość życia jest świadomość bogatego dziedzictwa historycznego i kulturowego miasta. Wzmacnia ją także lokalna kultura miejska, która pełni pozytywne funkcje w rozwoju człowieka i społeczeństwa. Akcentowana jest również rola kultury we wzmacnianiu tzw. kreatywnych sektorów gospodarki. Twierdzenia te wiążą się ściśle z działaniami Biblioteki, w szczególności proczytelniczymi. Wiążą się także z samą istotą pozytywnego wpływu czytania na człowieka, który staje się w ten sposób bardziej kreatywny, kształtuje swoją wyobraźnię, wzbogaca język, etc.
2. Poznański Program dla Kultury 2019-2023 zakłada, iż poznański sektor kultury rozwija się dzięki likwidacji barier finansowych, infrastrukturalnych, lokalowych, przestrzennych i kompetencyjnych. Stawia na podnoszenie kompetencji kadr kultury oraz jej uczestników, a także przestrzenną i społeczną reintegrację przez kulturę. Wymienianymi w nim obszarami interwencji - szczególnie ważnymi dla Biblioteki - są wspólnotowość, współpraca i dialog społeczny (z rozwojem oferty kulturalnej na osiedlach peryferyjnych), autonomia i wsparcie dla twórców (np. poprzez program rezydencji), ułatwianie i komunikacja (np. przez zwiększenie dostępności wydarzeń w Bibliotece i nowych miejsc kultury, jakimi stać się mogą nowe placówki Biblioteki), a także edukacja i rozwój.
3. Lata 2020-2022 jednoznacznie pokazały, iż wszystkie działania należy planować tak, by ich prowadzenie możliwe było także on-line, z wykorzystaniem nowych, ciągle rozwijających się technologii. Koncepcja nie akcentuje tego aspektu odrębnie jednak założono możliwie najdalej idącą równoległość działań live i on-line lub ich warianty hybrydowe.